

“ Wat doet het met een mens om onopgemerkt te blijven?”

In april 1973 zegt de solitaire Henry Darger de huur van zijn flat op en gaat naar een bejaardentehuis. Op de vraag wat er met zijn meubels en spullen moet gebeuren antwoordt hij: ‘Throw it all away. Too late now’. Kort nadien sterft hij.

Wanneer zijn huisgeenoots de flat willen leeghalen ontdekken ze een levenswerk van 30.000 pagina's fictie en 300 tekeningen en schilderijen, het resultaat van 60 jaar verbeelding. Henry's leven was getekend door doffe ellende, eenzaamheid en misbruik. Als de echte wereld hem niet omarmde, dan zou hij er zelf één verzinnen. Darger werd postuum beroemd omwille van z'n *Tantasy-fictie* en z'n illustraties en schilderijen. Zijn werk werd geïverde ‘outsider-art’.

Aan de hand van Dargers dagboeken, schrijft Thomas Janssens een nieuwe tekst voor acteurs Lynn Van Royen en Peter De Graef: een verhaal over wat het met een mens doet om onopgemerkt te blijven.

THEATREKERK PINKELLET BELLA WERKE VERBODEN

Thomas, waarvoor jouw fascinatie voor de figuur van Henry Darger?

Thomas: Darger woonde het grootste deel van z'n leven in een flatje van 5 meter op 4. Hij werd 80 jaar zonder dat iemand hem kende. Vandaag betaald je 800.000 € voor een

schilferij van hem. Toen hij stierf liet hij meters dagboeken en honderden schilderijen na. Maar niemand weet wat hij daarmee wilde doen. Toen hij de huur opzegde liet hij de huisgeenoots weten dat ze alles mochten weggooien. Maar hij bedacht zich en vroeg hen om ervoor te zorgen.

Maar wat bedoelde hij daarmee? Zelf had hij z'n hele leven gewijd aan z'n dagboeken en schilderijen. Alle boeken waren netjes met de hand genaaid. We weten vrij veel over hem, dankzij z'n dagboeken. Maar wat hij met die boeken wilde, dat weten we niet. Dat trep bij mij vingen op over roem en aandacht. Twee dingen die hij nooit heeft gehad. Ik maakte ook al een voorstelling over Donald Crowhurst, de excentrieke zeiler en zakenman die omkwam tijdens een grote zeevlucht, omdat hij iets wilde doen wat hij niet kon. Bijkaar heb ik iets met dat soort eenzamen. In zekere zin was Crowhurst de tegenpool van Darger: hij wilde zijn wat hij niet kon zijn. Darger deed het tegenovergestelde.

Lynn: De huisgeenoots, de mensen die zijn nalatenschap ontdekten, zijn kunstenaars. We vertellen dit verhaal vanuit hun perspectief. Wie waren zij, hoe gingen zij om met hun ontdekking?

Peter: Eigenlijk wilden we de vraag oproepen wat aandacht en roem betekent in alle facetten, en in tijden waarin iedereen aandacht zoekt en 11ken wil horen. Ik hoorde onlangs van mijn agent dat ik 5000 volgers moest hebben op Instagram om betere rollen te krijgen. Ik zei: ‘Wim, ik ben 60 jaar. Laat me gerust, maar’.

Lynn: Huh? Meen je dat nu? Hier bij ons? Ik heb wel een Instagram account, maar die heb ik nog nooit getruikt om rollen te krijgen. Als dat de keuze bepaalt, dan hoort het niet voor mij.

Peter: Ik vind dat niet raar. De mensen waar het kapitaal vanaan komt willen return, en dus consumenten. Instagramvolgers leveren een gratis doopstuk op dat ze niet moeten aanspreken. Wij zijn er misschien niet mee bezig, maar producenten wel. Of een film goed is interesseert hen niet, of hij opheugt wel.

De veldslagen die hij niet kon winnen in z'n echte leven, die won hij in zijn oeuvre.

Thomas: De twee huisgenoots waren vrij getrouwde kunstenaars, met een stevig netwerk. Via dat netwerk hebben ze zijn werk publiek kunnen maken. Maar zelf heeft Henry Darger daar niets meer aan. Hij is dood. En aan wie behoort zijn werk toe nu hij er niet meer is? Dat vind ik een interessante vraag.

Peter: Soms is bezitten een heel eigenaardig concept. Bezit is een afspraak. Maar iedereen gaat dood, en in die dood kan je niets meenemen. Alles wat we zogenoemd bezitten hebben we eigenlijk in bruikleen.

Thomas: Misschien gaat het over waarde. Niet de economische waarde, maar de waarde die hij zelf aan z'n werk hechtte, los van de vraag of hij daar erkenning voor kreeg.

Peter: Keem is natuurlijk wel een vorm van aandacht. Iedereen heeft aandacht nodig. Maar moet die aandacht van anderen komen, of kan je genoeg hebben aan je eigen aandacht? Darger had een job als schoonmaker in een ziekenhuis, dus hij kwam wel onder de mensen. Maar hij moet zich daar zo gedragen hebben dat hij niet opviel, dat hij niet boven het maaiveld uitkwam.

Lynn: Als je schoonmaakt word je verwacht onzichtbaar te zijn. Dat onzichtbare komt ook terug in zijn werk. Hij wilde onzichtbaar blijven, want bespot worden was veel erger dan niet gezien worden. De reizante keren dat hij z'n werk aan iemand toonde werd hij daarvoor afgestraft.

Peter: Maar hij bleef wel creëren. Het toeren was niet de essentie. Ik begrijp dat. Het is aan het maken zelf dat je plezier hebt. Daarom wordt in onze sector zo hard gewerkt voor zo weinig geld. Creatief werk is erg fijn. Maar vervolgens moet je het toeren, en komen die reacties. Het maken en het spelen zijn twee verschillende werkzaamheden. Ik heb al talloze teksten geschreven die niemand wilde. Toch bleef ik schrijven.

Stel dat jullie deze voorstelling maken en ze daarna niet spelen. Zou dat kunnen?

Peter: Voor de subsidie niet, nee. (lacht). Als je een voorstelling de eerste 5 keer speelt wil je graag weten of het werkt. Maar na die 5 voorstellingen hoef ik een stuk eigenlijk niet meer te spelen. Ik begrijp de economische noodzaak, maar de artistieke noodzaak is gering.

Lynn: Ik vind spelen voor een levend publiek een speciaal gevoel. Het is eigenlijk gewoon een vorm van communiceren. Maar ik herken wel wat Peter zegt. Als een film afgewerkt is heeft iedereen plots een mening. Terwijl je er zelf wel klaar mee bent.

Darger had een vreselijke jeugd achter de rug. Welke rol speelt die ellende in zijn leven en in de voorstelling?

Thomas: Hij was echt alleen op de wereld. Alle slechte dingen die een mens konden overkomen overkwamen hem ook.

Lynn: Het verhaal doet me een beetje denken aan dat van Janet Frame, de schrijfster uit de film 'An Angel in My Table' van Jane Campion. Ze had een verrechtvaardigd leven, en bracht jaren door in psychiatrische ziekenhuizen. Ze zette die ellende om in briljante literatuur.

Peter: Ik kan me voorstellen dat er soms geen ander alternatief meer is dan boven je eigen leven uitstijgen en een andere, diepere laag vinden in de ficte.

Thomas: Darger z'n ficte en tekeningen zijn soms gruwelijk en er komen personages in voor uit z'n jeugd. De veldslagen die hij niet kon winnen in z'n echte leven, die won hij in zijn oeuvre.

Mag ik zeggen dat ik jullie een opmerkelijk trio vind?

Peter: Dat vinden wij ook. Elke dag opnieuw (collectief gelach). Maar het werkt wel!

28 | 11

20-15 | C 16

Lynn Van Royen en Peter De Graef · Het koninkrijk van Henry Darger

